

Lovforslag nr. L 214. Fremsat den 18. februar 1988 af miljøministeren (Chr. Christensen)

Forslag

til

Lov om støtte til naturbevaring, naturgenopretning, statslig skovtilplantning og friluftsliv

Kapitel 1 Lovens formål

§ 1. Lovens formål er at fremme bestræbelserne for

- 1) at bevare og pleje landskabelige og kulturhistoriske værdier,
- 2) at bevare eller forbedre betingelserne for det vilde plante- og dyreliv,
- 3) at forøge skovarealet og
- 4) at forbedre mulighederne for befolkningens friluftsliv.

Kapitel 2 Ejendoms erhvervelser, lån, tilskud m.v.

§ 2. Til opfyldelse af lovens formål fastsættes på de årlige finanslove en beløbsramme, inden for hvilken miljøministeren kan

- 1) erhverve fast ejendom og afholde udgifter til driften, herunder tilplantning,
- 2) yde lån til amtskommuner, kommuner eller almennyttige foreninger, stiftelser, institutioner m.v. til erhvervelse af fast ejendom og
- 3) yde lån og tilskud til amtskommuner, kommuner, almennyttige foreninger, stiftelser, institutioner m.v. samt private ejendoms-ejere til bevaring, pleje og genopretning af naturområder og til forbedring af mulighederne for friluftslivet.

Stk. 2. Miljøministeren kan sælge fast ejendom.

Stk. 3. Miljøministeren kan fastsætte nærmere regler for administrationen af stk. 1.

§ 3. Finansministeren fastsætter vilkårene for lån i henhold til § 2, stk. 1,

Stk. 2. Provenuet ved salg af fast ejendom tillægges årets bevilling.

Stk. 3. Miljøministeren kan efter forhandling med finansministeren modtage gaver til opfyldelse af lovens formål.

Kapitel 3 Forkøbsret

§ 4. Miljøministeren kan bestemme, at ejendomme i landzone eller sommerhusområde, der er særligt egnede til opfyldelse af lovens formål, pålægges forkøbsret for staten.

Stk. 2. Ejeren af den pågældende ejendom underrettes om forkøbsretten, der tinglyses på ejendommen.

Stk. 3. Forkøbsretten respekterer private forkøbsrettigheder og køberettigheder, der er tinglyst før datoen for lovforslagets fremsættelse, men går i øvrigt forud for andre rettigheder over ejendommen, uanset hvornår de er stiftet.

§ 5. Forkøbsretten gælder ved enhver erhvervelse af ejendommen eller dele af ejen-

dommen. Forkøbsretten kommer dog ikke til anvendelse

- 1) når staten, en amtskommune eller en kommune erhverver ejendommen til andre formål end denne lovs,
- 2) når ejendommen erhverves af en person ved arv, ved overtagelse til hensidende i uskiftet bo eller ved deling af fælles bo, eller
- 3) når erhververen er den hidtidige ejers ægtefælle eller er beslægtet eller besvogret med den hidtidige ejer i op- eller nedstigende linie eller i dennes sidelinie så nær som søskende eller deres børn.

§ 6. Reglerne i §§ 21-26 i lov om statens fremskaffelse af jord og udlån til jordbrugsmæssige formål m.m. finder tilsvarende anvendelse, når der er pålagt forkøbsret efter § 4, idet miljøministeren træder i stedet for landbrugsministeren.

Stk. 2. Fristen for at gøre forkøbsretten gældende fastsættes dog til 8 uger i sager i medfør af denne lov.

Kapitel 4 *Ekspropriation*

§ 7. Miljøministeren kan ekspropriere en ejendom, hvis der kan pålægges forkøbsret i medfør af § 4, når det er af væsentlig betydning at råde over ejendommen for at gennemføre foranstaltninger på grundlag af en planlægning til fremme af lovens formål.

Kapitel 5 *Rådgivende udvalg*

§ 8. Miljøministeren nedsætter et udvalg, som er rådgivende for ministeren i sager af større betydning efter loven.

Stk. 2. Finansministeriet, Landbrugsministeriet, Amtsrådsforeningen i Danmark, Hovedstadsrådet, Kommunernes Landsforening, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, Naturfredningsrådet, De danske Landboforeninger, Danske Husmandsforeninger og Tolvmandsforeningerne udpeger hver et medlem af udvalget. Miljøministeren udpeger udvalgets formand og yderligere et antal medlemmer fra Miljøministeriet.

Stk. 3. Miljøministeren fastsætter en forretningsorden for udvalget.

Kapitel 6 *Myndigheder, erstatning m.v.*

§ 9. Overlader miljøministeren sine beføjelser til at træffe afgørelser efter loven eller efter bestemmelser fastsat efter loven til en institution under ministeriet, kan ministeren fastsætte regler om adgangen til at klage over afgørelserne, herunder om at afgørelserne ikke kan indbringes for ministeren.

§ 10. Miljøministeren kan fastsætte nærmere regler om erstatning for de skader, der måtte opstå som følge af en aftalt offentlig adgang til en privat ejendom.

Kapitel 7 *Ikrafttræden m.v.*

§ 11. Loven træder i kraft den 1. juli 1988.
Stk. 2. Samtidig ophæves lov nr. 230 af 7. juni 1972 om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål.

§ 12. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Det foreliggende lovforslag skal – sammen med de samtidig fremsatte forslag til ændring af lov om naturfredning og forslag til skovlov samt det af landbrugsministeren fremsatte forslag til lov om ændring af lov om støtte til forbedring af strukturen og effektiviteten i jordbruget (socio-strukturelle foranstaltninger) og en kommende ændring af skovstøtteleven – ses i sammenhæng med regeringens strategi for marginale jorder og den skovpolitiske redegørelse, jf. nedenfor pkt. 2 og 4.

1. Den hidtidige administration af lov 230

Lov 230 af 7. juni 1972 om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål har været i kraft i godt 15 år.

Gennem årene er der erhvervet godt 600 ejendomme med et samlet areal på knap 15.000 ha. Den samlede udgift hertil har andraget ca. 325 mio. kr.

Den årlige bevilling, der på finansloven er afsat til realisering af lov 230's formål, har de senere år andraget 27 mio. kr.

Det kan konstateres, at loven, inden for de bevilingsmæssige rammer der har været til rådighed, har opfyldt sit formål: aktivt at medvirke til, at befolkningen tilbydes mange vidt forskellige natur- og friluftsoplevelser. Dette sigte bør videreføres.

Ved afgørelsen af, om et erhvervelsesforslag skulle gennemføres, har det været lagt til grund, at erhvervelsen skulle have hovedsagelig regional – gerne national – betydning for befolkningens friluftsliv. Det vil sige, at det befolkningsunderlag, der kunne drage nytte af en erhvervelse, skulle være større end den enkelte bys eller kommunes.

Ved administrationen af loven har Miljøministeriet kunnet støtte sig på rådgivende udtalelser fra Erhvervsudvalget, som rummer repræsentanter for Finansministeriet, Landbrugsministeriet, Amtsrådsforeningen i Danmark, Miljøministeriets departement samt Planstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen. I november 1986 udvidedes udvalget med repræsen-

teranter for Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet.

I sager om erhvervelse af fast ejendom indhentes udtalelser fra Statsskattedirektoratet om pris og øvrige handelsvilkår. Hvis vilkårene falder inden for direktoratets skøn, kan erhvervelsen gennemføres med Finansministeriets tilslutning.

Hvis der i Erhvervsudvalget ikke har været enighed om et erhvervelsesforslag, er sagen af Finansministeriet krævet forelagt for Finansudvalget.

Skov- og Naturstyrelsen (tidligere Fredningsstyrelsen) har været medlem af formandskabet for udvalget, i den periode hvor loven har været administreret af Miljøministeriet.

Ved administrationen af loven har Miljøministeriet desuden støttet sig på de regionale fredningsmyndigheders holdning til de enkelte erhvervelsesforslag. Dette samarbejde forudsættes videreført og udvidet for så vidt angår forslag om tilskud til større naturbevarings- og genopretningsprojekter.

Rammerne for samarbejdet mellem de regionale fredningsmyndigheder og Miljøministeriet om ejendoms erhvervelser er efter en konference herom mellem amtsrådene/Hovedstadsrådet og Miljøministeriet fastlagt i et notat (»Middelfartpapiret«, juli 1986). Ifølge dette notat drøftes forslag til erhvervelser mellem den regionale fredningsmyndighed og det pågældende statsskovdistrikt for at få erhvervelserne belyst så grundigt som muligt, herunder formålet med erhvervelserne og hovedretningslinierne for den fremtidige drift. Herefter sendes forslagene til Skov- og Naturstyrelsen.

Miljøministeriets ejendomme administreres af statsskovdistrikterne. Overførsel af administrationen af en ejendom til en anden myndighed, f.eks. et amtsråd/Hovedstadsrådet, herunder de økonomiske byrder, der er forbundet hermed, vil kunne aftales med bevarelsen af ejendomsretten i Miljøministeriet. Det vil formentlig i visse tilfælde være hensigtsmæssigt, at der aftales en sådan overførsel. Det vil typisk dreje sig om enligtliggende støttepunkter for friluftslivet og egentlige aktivitetsbetingede projekter. Andre for-

hold kan gøre det hensigtsmæssigt, at arealer forvaltes af en anden myndighed. En tilsvarende overførsel af arealer fra andre myndigheder til Miljøministeriet kan ligeledes komme på tale.

Selv om lov 230 rummer mulighed for ydelse af lån til ejendoms erhvervelser, har der ikke i nævneværdigt omfang været ansøgt herom. Årsagen hertil har bl.a. været, at forrentningsvilkårene ikke har været attraktive i forhold til det private lånemarked, og – i de senere år – at aktiviteter finansieret af lån ikke har været holdt uden for de regionale myndigheders aktivitetsrammer.

Selv om lov 230 ligeledes rummer en ekspropriationsmulighed – samt en mulighed for pålæggelse af forkøbsret – har denne ekspropriationshjemmel aldrig været anvendt. Der er endvidere kun i få tilfælde pålagt forkøbsret på ejendomme.

Miljøministeriets opkøb i medfør af loven foregår på markedsvilkår, dvs. at ministeriet ofte er henvist til – med meget korte frister – at købe ejendomme, der alligevel er udbudt til salg. Dette har i enkelte tilfælde bevirket, at ministeriets muligheder for at købe værdifulde ejendomme er forskertset.

Det har i visse tilfælde været vanskeligt på kort sigt at skabe en sammenhæng i de erhvervelser, som har kunnet gennemføres på disse betingelser. Det har derfor i Erhvervsudvalget været påpeget, at opkøbsplanlægningen burde prioriteres højt med henblik på at skabe større, sammenhængende naturområder. Miljøministeriet har bl.a. på denne baggrund udarbejdet opkøbsplaner for »Sydskov« (Karlstrop – Karlslunde området) samt for et område i Nordjylland ved »Vandplasken«, og flere er på vej. F.eks. har der været samarbejde med de berørte myndigheder (herunder den regionale myndighed) om opkøbsplanlægning for Samsø, Mols og Helgenæs. Endvidere vil der på baggrund af driftsplanlægningen af Miljøministeriets arealer kunne ske udpegning af arealer til opkøb. En opkøbsplan for et område betyder dog ikke nødvendigvis, at en erhvervelse i dette område går forud for en enligtliggende ejendom. Hvilke ejendomme, der skal erhverves, vil afgøres ved almindelig prioritering.

2. Arbejdet med en strategi for de marginale jorder, skovpolitik og »grøn strategi«

Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg afgav den 3. juni 1987 beretning om en samlet strategi på marginaljordsområdet. Marginaljordsstrategien angiver, at følgende hovedmål bør være bestemmende for de kommende års indsats: at bevare udyrkede eller ekstensivt dyrkede arealer, at beskytte særligt mil-

jøfølsomme områder som vandløb, søer, naturområder, ferske enge m.v. og at afbøde konsekvenserne af marginaliseringen i tilfælde, hvor en opgivelse af dyrkningen betragtes som uacceptabel af landskabelige grunde eller af hensyn til lokalsamfundet.

Indsatsen skal navnlig sigte på at imødegå eller afbøde marginaliseringen eller at fremme en ændret udnyttelse af marginaljorderne gennem:

- ekstensivering eller anden miljøvenlig landbrugsproduktion,
- skovtilplantning eller
- opretholdelse eller genopretning som naturområder.

Hertil kommer ønsket om udbygning af mulighederne for friluftslivet, som er et hovedelement i Miljøministeriets »grønne strategi«, jf. redegørelsen til Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg af 2. marts 1987 om naturbevaring og friluftsliv.

I december 1986 afgav Landbrugsministeriets skovpolitiske udvalg betænkning om en fremtidig skovpolitik. På baggrund heraf samt på baggrund af redegørelsen om de marginale jorder og de senere års mange initiativer på skov- og naturområdet fremsendte regeringen april 1987 sin skovpolitiske redegørelse til Folketinget. Heri anføres, at af forsyningsmæssige, økonomiske, beskæftigelsesmæssige, miljømæssige og friluftsmæssige årsager skal skovtilplantningen forøges væsentligt. Tilplantningen skal bl.a. ske ved offentlig skovtilplantning.

Hovedsigtet med det samtidigt fremsatte forslag til skovlov er at bevare og værne de danske skove samt at forøge og forbedre både træproduktionen og varetagelsen af miljø- og naturhensyn. Skovloven skal således bl.a. medvirke til at øge skovarealet, fremme det flersidige skovbrug og styrke rådgivning og information om god skovdrift.

Ekstensivering

Som følge af den økonomiske og strukturelle udvikling inden for landbrugserhvervet forventes der i de kommende år en stadig ekstensivering af landbrugsdriften, eksempelvis ved at arealerne braklægges eller udlægges med vedvarende græs. For at påvirke udviklingen, således at denne ekstensivering sker på den miljømæssigt mest fordelagtige måde, er det nødvendigt med direkte eller indirekte økonomisk støtte, jf. også nedenfor omtalen af ekstensiveringsordningen i EØF.

Skovtilplantning

Overalt i verden er offentlig skovdrift et anerkendt og udbredt middel i den nationale skovpolitik. I Danmark udgør offentligt ejede skove 39 pct. af det

samlede skovareal. Baggrunden for ønsket om offentligt ejede skove er, at der i driften af disse bedre kan lægges vægt på at fremme en flersidig produktion af såvel træ og træprodukter som miljø- og fritidsgoder, ligesom samfundets målsætning normalt vil være en anden, og tidshorisonten normalt længere end en privat ejers. De miljø- og fritidsgoder, der er og ønskes frembragt i skovene, kan nemt blive en så stor økonomisk belastning for den private ejer, at det er oplagt at fremme dem gennem statsskovdrift, ligesom de øvrige skovpolitiske mål mere direkte kan nås gennem statsdrift.

Ved statsdrift anlægges en samfundsmæssig ressourcebetragtning. Der opbygges vedmassereserver med høj værdi med henblik på at afbøde forsyningsmæssige krisesituationer, stabilisering af træmarkedet etc., uden at den kortsigtede, privatøkonomiske side af sagen bliver dominerende. Statsskovene kan endvidere i et samspil med den private skovsektor sikre arbejdspladserne i følgeindustrierne gennem f.eks. etablering af råtrælagre, merhugst når industrien mangler træ osv. Herudover er statsskovene velegnede til at skabe arbejdspladser i perioder med arbejdsløshed.

Både private og offentlige skove giver mulighed for produktion og immaterielle goder. Forskellen mellem de to ejerformer ligger især i muligheden for og pligten til at tilgodese de sidstnævnte hensyn. Privatskovene forsøger, så langt som det økonomisk er muligt, at tilgodese de immaterielle hensyn, mens de offentlige skove skal tilgodese større arealer med løvskov, arealer med danske træarter og i større grad bevare overmodne bevoksninger/stævningsskove m.v. Samtidig vil de offentlige skove lettere kunne stille faciliteter til rådighed for publikum. De offentlige skove er åbne for almenhedens færdsel uden begrænsninger, medens publikum i de private skove alene må færdes på skovvejene i dagtimerne.

Den statslige skovtilplantning kan endvidere benyttes til demonstration og vejledning for private, der ønsker at plante skov.

Statslig erhvervelse og tilplantning udelukker ikke senere salg af skove til private. I forbindelse med sådanne frasalg skal det dog sikres, at der ikke sker en tilsidesættelse af de hensyn, der nævnes i lovforslagets formålsparagraf.

Forinden en større skovtilplantning vil finde sted, skal der udpeges skovtilplantningsområder. Dette vil ske i regionplanlægningen. Retningslinierne for udpegningen af skovtilplantningsområderne vil bl.a. blive fastlagt med hjemmel i skovloven samt de forskellige planlove.

Skovtilplantning i et moderat tempo vil være at foretrække. Herigennem sikres en sikker forsyning med det rette frø- og plantemateriale, en jævn udvikling i behovet for arbejdskraft og senere jævnt udbytte af træ og træprodukter. Den langsomme skovtilplantning minimerer samtidig risikoen for fejlinvesteringer.

En langsom skovtilplantning vil af sig selv medføre, at der opnås en jævn fordeling af alle aldre i skoven. Herved undgås de store monotone flader af ensaldrende skov. Et sådant varieret skovbillede har oplevelsesmæssigt og naturmæssigt et stort indhold. Samtidig vil det være muligt løbende at eksperimentere med forskellige træarter for at opnå et blandet og varieret skovbillede.

Miljøministeriet vil som et ideelt mål finde det ønskeligt, at det danske skovareal fordobles fra de nuværende 12 pct. til ca. 25 pct. af landets areal i løbet af en »trægeneration«, dvs. over det næste trekvarte århundrede. Dette vil med en ligeligt fordelt indsats indebære en årlig tilplantning på op til 5.000 ha, medens der for tiden tilplantes 1.000-1.500 ha. I de forannævnte redegørelser peges på, at statens del af tilplantningen skal være væsentlig, hvilket vil blive søgt opfyldt efter de kommende års bevillingsmæssige muligheder.

Ved statslig skovtilplantning vil Skov- og Naturstyrelsen varetage de hensyn, der er formålet med erhvervelsen af den pågældende ejendom. Der vil dog ikke nødvendigvis skulle ske en fuldstændig tilplantning af en ejendom, uanset om den er erhvervet med tilplantning som hovedformål. Modsætningsvis kan der godt ske en vis tilplantning af ejendomme, erhvervet med begrundelse i øvrige friluftsmæssige forhold.

Uanset om der plantes nåleskov eller løvskov, skal der etableres skovbryn, og i nåleskovene skal der endvidere indplantes løvtræer af hensyn til stabilitet, publikum, dyreliv osv. I skovbrynene vil der blive indplantet danske buske (med bær) og træarter. Herved øges i særlig grad fuglenes og insekternes fødemuligheder.

En langsom skovtilplantning vil medføre, at det bliver muligt at placere de åbne arealer med græs, marker, moser, heder m.v. på de rette steder. Derved øges den landskabelige variation, som sammen med de deraf følgende mange skovbryn giver mange leveduligheder for dyr og fugle.

Den statslige skovplantning vil være et supplement til privat skovtilplantning, hvortil støtte også vil være nødvendig. Der henvises vedrørende ikke-statslig skovplantning til lov om støtte til forbedring af struk-

turen og effektiviteten i jordbruget, jf. de indledende bemærkninger.

Opretholdelse af naturarealer

Opretholdelse af naturarealer tager særligt sigte på at bevare ekstensivt dyrkede eller udyrkede arealer. Der er tale om ferske enge, strandenge, overdrev samt heder, moser og andre, særligt miljøfølsomme områder som vandløb, søer og agerlandets småbiotoper. Det er karakteristisk for disse landskabstyper, at de i takt med strukturændringerne i jordbruget arealmæssigt er blevet stærkt reduceret.

De tilbageværende arealer er truet af bl.a. tilgroning. Såfremt de nævnte landskabstyper skal bevares, forudsætter det, at der foretages græsning eller hølslæt. Disse driftsformer er imidlertid mange steder ophørt eller i fare for at ophøre på grund af manglende rentabilitet. Opretholdelse af f.eks. enge, overdrev og heder vil derfor mange steder forudsætte, at der ydes tilskud til driften af arealerne. Sådanne driftstilskud kan baseres på en aftale mellem ejeren og en offentlig myndighed.

Det forudsættes, at der alene ydes tilskud til naturpleje på private, ikke-fredede arealer, og at ejeren ikke samtidig modtager støtte til drift af arealerne i medfør af f.eks. en kommende ordning vedr. støtte til landbrugsdrift i miljøfølsomme områder.

Det må på den anden side erkendes, at nogle naturområder vil fungere bedst økologisk set, hvis de lades urørte. Det gælder områder som klitter, klitheder, hedemoser, hedesøer, mange rørskov, krat, sump ved søer og moser m.v., der stort set ikke bør plejes.

Naturgenopretning

I regeringens marginaljordsstrategi blev det foreslået, at en del af de miljømæssige interesseområder, som er af ringe eller ingen landbrugsmæssig betydning, genskabes som naturområder, f.eks. søer eller andre vådområder, samt at en sådan naturgenopretning skulle kunne realiseres gennem offentlige erhvervelser eller tilskud til private.

Ønsket om at iværksætte naturgenopretning må ses i sammenhæng med, at en lang række uudnyttede eller ekstensivt udnyttede arealer i agerlandet, f.eks. moser, små og større lavvandede vådområder, søer, vedvarende græsarealer uden for omdrift, småbiotoper og overdrev er forsvundet. Der er samtidig sket en forringelse af naturområderne, bl.a. fordi den ekstensive, landbrugsmæssige udnyttelse i en række tilfælde er blevet opgivet. Arealtilstanden forringes endvidere som følge af dræning, gødskning og sprøjtning.

Det er især de våde arealer, der er blevet stærkt reduceret arealmæssigt. Der bør derfor gøres en særlig indsats for at genskabe sådanne naturområder.

Det er hensigten i forskellige egne af landet at genskabe tørlagte vådområder (søer, tidligere fjorde, vandløbsnære arealer og lign.), som i dag er uden væsentlig landbrugsmæssig interesse. Herved kan bevaringen af en lang række udryddelsestruede plante- og dyrearter, landskabelig variation og udvidede muligheder for friluftsliv fremmes, ligesom en række kulturhistoriske værdier kan sikres.

Der kan efter lovforslaget ydes økonomisk støtte til naturgenopretningsprojekter i privat, amtskommunalt eller kommunalt regi.

Arealer, hvor den tidligere tilstand søges genskabt, bør det offentlige kunne tilbyde at overtage. Gennemførelsen af naturgenopretningsprojekter vil således ofte forudsætte statslige arealerhvervelser.

Alle projekter bør gennemføres i et tæt samspil mellem de berørte parter, så der opnås størst muligt medspil fra lodsejere og lokale myndigheder. Der kan allerede i dag konstateres en stor interesse herfor.

Friluftsliv

Udbygningen af muligheder for friluftslivet sker som nævnt også gennem skovtilplantning. Herudover er der dog behov for at øge offentlighedens adgangsmuligheder til naturen, at etablere støttepunkter for friluftslivet, at skabe øget naturforståelse samt at øge mulighederne for landbrugsturisme.

Offentlighedens adgang bør søges sikret, i forbindelse med at der af naturhensyn indgås aftaler med lodsejere om drift og pleje af arealer. Etablering af støttepunkter og gennemførelse af informationsaktiviteter, som det kendes gennem lov 230, bør søges udbygget. Dette gælder i særdeleshed, hvis det på grundlag af den igangværende forsøgsordning besluttes at indføre naturparker i Danmark, jf. beslutningsforslag B 68 (1985/86) herom.

Miljøministeriet fremmer en større forståelse for naturen gennem 14 naturskoler, hvor skoleelever tilbydes naturoplevelser på eller i tilknytning til Miljøministeriets arealer. Det er ønskeligt, at antallet af naturskoler øges, således at flere børn tilbydes denne mulighed – også gerne flere gange i deres skoleforløb.

Endvidere forestår ministeriet i 1987–89 en forsøgsordning med naturvejledning i Danmark. Under ordningen er der ansat 11 naturvejledere, som er placeret i spændende naturområder med en rigdom af natur og kulturminde.

De 6 naturvejledere er ansat under Miljøministeriet, mens de 5 er ansat med 70 pct. statsligt tilskud af

amtsråd, kommunalbestyrelser eller selvejende institutioner.

Naturvejledernes opgave er at fortælle de besøgende om naturen, kulturminderne og jordbruget i de områder, de er tilknyttet, og som de har et særligt godt kendskab til. Her gennemfører de en lang række naturvejlederaktiviteter – spændende fra vandringer, foredrag, udstillinger, brochurer og radioudsendelser til naturdage for børn. Når den nuværende forsøgsordning nærmer sig sin afslutning, vil der skulle tages stilling til en fortsættelse. En naturvejlederordning vil kunne støttes i medfør af lovforslaget.

Fremme af landbrugsturismen er ønskelig af hensyn til såvel friluftslivet som nationaløkonomien og udfra målsætningen om at opretholde en vis bosætning i landdistrikterne.

Sammenfatning

Der er således behov for hjemmel samt økonomiske virkemidler til at gennemføre de nævnte aktiviteter, til at iværksætte en del hastende enkeltindsatser på marginaljordsområdet samt til sikring (opkøb) af større sammenhængende arealer med henblik på at tilgodesøge økologiske, skovbrugsmæssige og friluftsmæssige hensyn.

Med det foreliggende lovforslag tilsigtes derfor ud fra økologiske og vedproduktionsmæssige hensyn en udvidelse af lov 230's saglige område og virkemidler.

Samtidig ønskes lov 230's principper udvidet med henblik på en mere effektiv varetægelse af initiativer på friluftslivets område, f.eks. gennemførelsen i overensstemmelse med Miljøministeriets »grønne strategi« af en naturformidling, som skaber større naturforståelse.

3. Lovforslagets principper

Baggrund

Lovforslaget viderefører lov 230's hovedprincip: at der med økonomiske virkemidler sigtes mod aktiv gennemførelse af lovens formål. Der vil således fortsat kunne erhverves fast ejendom med henblik på at bevare landskaber og tilvejebringe arealer til feriecentre, campingpladser og almene rekreative formål.

Derimod forudsættes den foreslåede lov ikke anvendt til fremskaffelse af arealer til sommerhusbygelse og kolonihaver, selvom dette var omfattet af lov 230's formål. Dog vil ubebyggede sommerhusområder kunne erhverves med henblik på etablering af andre typer rekreative anlæg, såfremt en sådan konvertering kan ske i overensstemmelse med planlægningen for området.

Med lovforslagets større antal virkemidler åbnes desuden mulighed for at gennemføre en række andre initiativer til gavn for friluftslivet, f.eks. skovtilplantning og de aktiviteter, der er nævnt ovenfor.

Lovforslaget skal desuden ses i sammenhæng med den foreslåede ændring af naturfredningsloven, der – gennem generelle reguleringer – sigter mod opfyldelse af en del af de samme mål. Dog foreslås nu, at naturfredningslovens beføjelser også kan anvendes til naturgenopretning, ligesom de regionale myndigheder foreslås pålagt en principiel plejepligt på egne arealer, der er omfattet af lovens generelle beskyttelsesordning.

For at videreføre lov 230's aktive indsats på friluftsområdet taler endvidere fortsat de mulige udenlandske ønsker om erhvervelse af danske rekreative områder.

Der er imidlertid også behov for udvidelse af lov 230's saglige område og dens virkemidler. Det foreliggende lovforslag tager sigte på at dække disse behov.

Modernisering og forenkling

Samtidig med den nævnte modernisering tilsigtes en forenkling. Det forudsættes således, at de generelle bevillingsregler muliggør overførsel af et finansårs restbevilling til det næste. Endvidere bemyndiges miljøministeren til at sælge erhvervet ejendom og til efter forhandling med finansministeren at modtage gaver til opfyldelse af lovens formål.

Endvidere foreslås det, at en del af bevillingen kan anvendes til dækning af driftsudgifter på Miljøministeriets ejendomme. Dette har været forudsat også i lov 230's funktionsperiode (jf. Akt 179 13/12 72 og senere finanslove), men der har været rejst tvivl om ordningens rækkevidde. Med lovforslagets hjemmel aflastes Finansudvalget således for behandling af enkelt-sager vedr. midler til drift af erhvervede ejendomme.

Udvidelsen af lovens virkemidler sker, ved at der gives hjemmel til ydelse af lån og tilskud til bevaring, pleje og genopretning af natur og til friluftslivets formål samt til afholdelse af driftsudgifter på Miljøministeriets ejendomme. Det bemærkes, at der ikke efter lovforslaget kan ydes støtte til ikke-statslig skovtilplantning.

Ved vurderingen af det hensigtsmæssige i at yde lån eller tilskud vil Miljøministeriet lægge vægt på, at lån/støttemodtager kan varetage opgaven på en bedre og samfundsøkonomisk billigere måde end staten, eller at staten opnår fordele, som den ikke kunne opnå på anden måde.

Ydelse til private af lån og tilskud til naturbevaring, -pleje og -genopretning skal baseres på frivillige, privatretlige aftaler mellem det offentlige eller almennyttige foreninger m.v. og ejerne. Aftalerne skal være bindende for ejeren /brugeren og fastlægge en bestemt driftsform for arealet samt normalt også give offentligheden adgang hertil.

Bortset fra statslig skovtilplantning kan der ikke gives noget entydigt svar på, hvilket af lovgivningens virkemidler, der skal anvendes i en given situation. Der vil som hidtil være brug for en afvejning i den konkrete sag af, hvorvidt man skal erhverve, frede i medfør af naturfredningsloven, eller om man skal indgå aftaler med lodsejerne.

Hvor der skal etableres støttepunkter for friluftslivet, er det oftest nødvendigt at kunne udøve ejers rådighed over den pågældende ejendom. Erhvervelse er her hensigtsmæssig, mens det, hvor der er tale om at bevare et område som hidtil, typisk vil være hensigtsmæssigt at anvende fredningsinstitutionen.

Der er således en principiel arbejdsdeling mellem fredning og opkøb. Nogle fredninger er dog ikke tidssvarende hvad angår f.eks. bestemmelser om jagt eller pleje. Der kan derfor blive tale om erhvervelse af fredede arealer, ligesom arronderingskøb med henblik på rationel drift kan foretages med hjemmel i loven uanset arealernes fredningsmæssige status.

Ved naturgenopretningsprojekter vil der ofte blive tale om, at flere ejere ønskes inddraget, dog således at kun dele af deres ejendomme er interessante for projektet. I sådanne situationer kunne det komme på tale at gennemføre en jordfordelingspagt. Dog må det forventes, at der i medfør af den foreslåede lov i højere grad end tidligere vil være behov for at erhverve landbrugsejendomme. Dette vil ske under den forudsætning, at de dele af landbrugsejendommene, som ikke er nødvendige til erhvervsformålet, søges frasolgt til anden side, mod at det indvundne salgspåværende tillægges årets bevilling. Det vil ved lovens administration blive tilstræbt alene at erhverve de arealer, som er omfattet af lovens formål.

Som budet i marginaljordsstrategien er det hensigten at udbygge lov om jordfordeling med henblik på en mere målrettet anvendelse. Heri bør indgå en afklaring af arbejdsdelingen mellem dette lovforslags virkemidler og jordfordelingens muligheder.

Det må forventes, at lovforslagets mulighed for pålæggelse af forkøbsret og for ekspropriation navnlig vil blive benyttet i tilfælde, hvor f.eks. gennemførelsen af et naturgenopretningsprojekt forudsætter erhvervelse af et antal ejendomme, men hvor enkelte ejendomme viser sig ikke at kunne erhverves i fri handel. Det er uheldigt, hvis en enkelt eller få ejere

kan hindre gennemførelsen af hele projektet, når de øvrige ejere har afhændet deres ejendom i fri handel.

Som nævnt i regeringens marginaljordsreddegørelse og det tilhørende notat er det endnu ikke afklaret, hvorledes marginaljordsprojekter planlægges. Miljøministeriet finder, at det eksisterende plansystem er tilstrækkeligt, og at spørgsmålet vil være centralt i den sammenfattende fysiske planlægning i de kommende år, blandt andet fordi det herigennem vil være muligt at inddrage offentligheden og de regionale og lokale myndigheder. Hvor der er tale om større områder til skovtilplantning, vil der som nævnt være tale om, at de fremover udpeges i regionplanlægningen.

Imidlertid foreligger der allerede nu en del hastende projekter, som bør gennemføres, så snart der er økonomisk og praktisk mulighed herfor. I disse situationer forudsættes det, at projektet gennemføres i samarbejde med den regionale fredningsmyndighed og eventuelt involverede kommunalbestyrelse(r).

Ved indgåelse af aftaler om bevaring, pleje og genopretning vil det blive tilstræbt at sikre offentligheden adgang til de omhandlede arealer. Det har været overvejet, om der – i lighed med den ordning der findes for brand- og hærværksskader i de private skove – burde etableres en ordning som forsikring mod de skader, der måtte opstå på de arealer, hvortil offentligheden får adgang. I forbindelse med arbejdet med de marginale jorder er det tilkendegivet, at en sådan ordning anses for en nødvendighed. Det foreslås derfor, at miljøministeren kan erstatte grundejere de tab, som måtte opstå som følge af en aftalt færdighedsret for offentligheden. En lille del af bevillingen til lovens formål forventes derfor at medgå hertil. Ekstraordinært store skader forudsættes dækket ved særlig bevilling.

Det er endvidere i lovens formålsbestemmelse præciseret, at loven også skal bruges til fremme af kulturhistoriske interesser. Det sker ved, at der generelt vil indgå kulturhistoriske overvejelser ved anvendelse af lovens virkemidler. Dertil kommer at loven vil kunne anvendes til erhvervelse af fortidsminder, i tilfælde hvor en offentlig ejendomsret over fortidsmindet er hensigtsmæssig, fordi den almindelige beskyttelse i medfør af naturfredningsloven ikke er tilstrækkelig til at sikre fortidsmindet. Ligeledes kan loven anvendes til at erhverve eller indgå driftsaftaler for arealer med grupper af fortidsminder ud fra såvel beskyttelseshensyn som formidlingshensyn, herunder for at skabe offentlig adgang til fortidsminderne. Som en konsekvens heraf er det foreslået at ophæve naturfredningslovens bestemmelser i § 51 om erhvervelse af fortidsminder med disse formål for øje.

4. Forholdet til landbrugets socio-strukturelle ordninger

Lovforslagets intentioner på naturbeværings- og plejeområdet har berøringsflader med de ordninger, der – gennem en revision af Landbrugsministeriets forbedringslov – foreslås til udmøntning af EØF's socio-strukturelle foranstaltninger i Danmark. Foranstaltningerne indebærer bl.a., at der gives tilskud til ekstensivering af korn- og oksekødproduktionen og tilskud til jordbrugere, der inden for særligt udpegede »miljøfølsomme områder« indgår aftaler med det offentlige om arealanvendelsen, samt tilskud til skovtilplantning af arealer, herunder ekstensiverede arealer.

Ekstensiveringen tænkes gennemført ved bl.a. braklægning med mulighed for skovtilplantning. Udgangspunktet er, at hovedparten af de ekstensiverede arealer senere igen skal kunne indgå som produktive landbrugsjorder.

Ekstensiveringsstøtten er en landsdækkende landbrugsordning, der tilsigter at nedbringe landbrugsproduktionen og samtidig forbedre miljøet. Ordningen administreres af Landbrugsministeriet.

Støtten til drift i de miljøfølsomme områder har et direkte naturbeskyttende sigte, men vil – i modsætning til den her foreslåede lov – kun kunne udnyttes i de af de regionale myndigheder særligt udpegede områder.

Med udgangspunkt i regeringens marginaljordsdegrøelse, Miljøministeriets »grønne strategi« samt vandmiljøhandlingsplanen er målsætningen med ordningen at fremme sådanne ændringer i den aktuelle landbrugsmæssige udnyttelse eller fastholde driftsformer, som kan bidrage til øget beskyttelse og pleje af strandenge, overdrev og ferske enge, vandløbs- og sønære arealer samt andre områder, der i øvrigt er særligt følsomme for almindelig landbrugsdrift.

Landbrugsministeriet og Miljøministeriet fastsætter de overordnede kriterier for udpegningen af de miljøfølsomme områder. Herefter udpeger og beskriver de regionale myndigheder områder svarende til 2–4 pct. af de landbrugsmæssigt udnyttede arealer på basis af regionplanlægningen og den relevante sektorplanlægning. Områdeudpegningerne og programmerne for områdernes anvendelse forelægges EF-Kommissionen til godkendelse, og den endelige afgrænsning fastlægges herefter i medfør af loven om lands- og regionplanlægning.

Med udgangspunkt heri tænkes for områderne udarbejdet handlingsprogrammer, der rummer retningslinier for den drift, der på grundlag af forvalt-

ningskontrakter mellem ejerne og et kommunalt råd skal gennemføres i områderne.

Retningslinier for administrationen af ordningen for de miljøfølsomme områder, såvel som retningslinier for tilsvarende forhold inden for rammerne af den her foreslåede lov, fastlægges i et samarbejde mellem Landbrugsministeriet og Miljøministeriet.

Tilskud til privat skovtilplantning vil blive ydet dels som led i opfølgningen af EØF's socio-strukturelle foranstaltninger, dels ved at indføre en national tilplantningsstøtte. Som vilkår for støtte til tilplantning vil blive stillet krav om tilplantningsplan, fredskovspligt og overensstemmelse med planlægningen i øvrigt.

5. Forholdet til andre støtteordninger

Den foreslåede lov har desuden berøringsflader til den ordning, der siden 1984 har eksisteret i EØF, om fællesskabsaktioner på miljøområdet, og til den ordning som Miljøministeriet i samråd med Friluftsrådet administrerer vedrørende tilskud af tipsmidlerne til ungdommens friluftsliv.

Ifølge Forordningen om fællesskabsaktioner på miljøområdet kan der ydes finansiel støtte til projekter, der skal tilskynde til at bevare eller genoprette stærkt truede biotoper, som beskytter fuglearter, der er i fare, og som er af særlig betydning for fællesskabet. Fællesskabet dækker højst 50 pct. af omkostningerne.

Der kan primært søges støtte til projekter, der ligger inden for de områder, som er udpeget som EF-fuglebeskyttelsesområder. Det er endvidere en vigtig forudsætning, at projekterne har karakter af demonstrationsprojekter, hvorigennem der kan indhentes nye erfaringer, som kan indgå i arbejdet med bevarelse eller genopretning af stærkt truede biotoper. Der kan således søges tilskud til naturpleje og -genopretning af bestemte arealer inden for fuglebeskyttelsesområderne, der i langt de fleste tilfælde også vil være »miljøfølsomme områder« i henhold til den nævnte landbrugsmæssige ordning.

I medfør af ordningen om tilskud af tipsmidlerne til ungdommens friluftsliv ydes der årligt inden for et beløb af knap 9 mio. kr. (1987) tilskud til et større antal enkeltprojekter til gavn for friluftslivet. Enkelte af disse projekter ville i princippet også kunne opnå støtte i medfør af den foreslåede lov.

Det samtidig fremsatte forslag til skovlov indeholder bestemmelser om, at der kan ydes tilskud til fremme af løvskov, herunder til etablering af skovbryn af løvtræer og buske. Tilskud kan bl.a. gives for at sikre, at bøge- og egearealet bevares eller forøges, især i

områder hvor bøgen eller egen er egnskarakteristiske. Tilskudsordningen sigter bl.a. mod at varetage landskabelige hensyn, hensyn til friluftslivet og hensyn til en værdifuld træproduktion.

Miljøministeriet har et ansvar for, at administrationen af den her foreslåede lov koordineres med administrationen af de øvrige ordninger. Dette kan ske på basis af bl.a. drøftelserne i det rådgivende udvalg, hvoraf Landbrugsministeriet og Friluftsrådet er medlemmer.

6. Hørte myndigheder

Et udkast til lovforslaget samt bemærkninger hertil har i oktober 1987 været forelagt for følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Finansministeriet, Landbrugsministeriet, Indenrigsministeriet, Justitsministeriet, Ministeriet for Skatter og Afgifter, Økonomiministeriet, Kultur- og Kommunikationsministeriet, Kirkeministeriet, Statskattedirektoratet, Amdradsforeningen i Danmark, Hovedstadsrådet, Kommunernes Landsforening, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, Naturfredningsrådet, Overfredningsnævnets sekretariat, Fortidsminderrådet, udvalgsformand Holger Hansen, Dansk Skovforening, De samvirkende danske Skovdyrkerforeninger, Tolvmandsforeningerne,

De samvirkende danske Landboforeninger, Danske Husmandsforeninger, Det danske Hedeselskab, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Sportsfiskerforbund, Dansk Botanisk Forening, Entomologisk Forening, Dansk Zoologisk Konservatorforening, Dansk Jagtforening, Landsjagtforeningen af 1923, Dansk Strandjagtforening, Dansk Erhvervsgartnerforening, Dyrehandlernes Brancheforening, Nordisk Herpetologisk Forening og Nordisk Safari-klub.

7. Økonomisk-administrative konsekvenser

Som det fremgår af de almindelige bemærkninger ovenfor, har det formål, loven dækker, berøringsflader til en række andre ordningers økonomiske og administrative virkemidler, især til EØF's socio-strukturelle ordninger på landbrugsområdet, hvorigennem også en række miljømæssige interesser skal varetages.

I perioden 1988-1991 er der foreløbig afsat ca. 170 mio. kr. til gennemførelse af lovens formål.

Dette aktivitetsniveau vil ikke medføre væsentligt forøgede administrative udgifter, hverken i staten, hos de regionale myndigheder eller i kommunerne.

Beløbet foreslås foreløbigt fordelt således på de enkelte finansår:

Mio. kr.	1988	1989	1990	1991
Ressourcer i alt	31	45	45	50

Anm. Loven forudsættes at træde i kraft den 1. juli 1988.

Der vil løbende inden for de årlige bevillinger blive prioriteret mellem lovens enkelte områder efter behov og muligheder.

Skovtilplantning er ønskelig ud fra både produktionsmæssige og naturbeskyttelseshensyn, ligesom skovene er værdifulde for friluftslivet.

Bemærkninger til lovens enkelte bestemmelser

Til § 1

Lovens formålsparagraf bestemmer, at det med loven - ud over at skabe forbedrede rammer og muligheder for friluftslivet, som det hidtil har været tilfældet med lov 230 - skal tilstræbes at bevare og pleje landets landskabelige og kulturhistoriske værdier, at bevare eller forbedre betingelserne for det vilde plante- og dyreliv samt at øge statsskovarealet. Det fremgår, at der er tale om varetagelse af 4 sideordnede hensyn.

Lovens virkemidler forudsættes anvendt til naturbevaring, herunder naturpleje, og til naturgenopretning til gavn for såvel flora og fauna som de landskabelige værdier, til skovtilplantning samt til opkøb af arealer til rekreative anlæg til gavn for friluftslivet.

Til § 2

Paragraffen hjemler de økonomiske virkemidler, som er nødvendige for at opfylde lovens formål. Som hidtil er det forudsat, at miljøministeren kan erhverve ejendomme og yde lån til erhvervelse af ejendomme. Udvidelsen i forhold til lov 230 sker med den hjemmel, der nu skabes til at yde lån og tilskud til naturbevaring, naturpleje og naturgenopretning og til skovtilplantning samt til gavn for friluftslivet. Hertil kommer muligheden for umiddelbart at anvende en del af bevillingen til driften af ministeriets ejendomme.

Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, råder med sine 33 statsskovdistrikter over en velegnet organisation til at varetage opgaven vedrørende statslige

erhvervelser, der også i fremtiden vil spille en betydelig rolle.

Den statslige skovtilplantning vil blive foretaget af statsskovdistrikterne. Også naturgenopretningen m.v. på Miljøministeriets arealer og aktiviteter inden for friluftsområdet vil blive varetaget af distrikterne.

For naturbevarings-, -pleje og -genopretningsaktiviteterne, herunder dem der på grundlag af aftaler skal gennemføres af ejendommenes ejere, forudsættes det, at såvel ministeriet som de kommunale råd – i første række de regionale myndigheder – kan være kontrahenter, dvs. indgå aftalerne og formidle de nødvendige tilskud. Herudover forudsættes almenyttige foreninger m.v. (f.eks. Friluftsrådet og Danmarks Naturfredningsforening) på baggrund af et tilskud hertil at kunne træffe aftaler med lodsejere om sådanne opgaver. For så vidt angår store eller dyre projekter eller store projekter med en enkelt eller få ejere kan lån eller tilskud gives direkte af ministeriet til ejendommenes ejere.

Store naturgenopretningsprojekter – f.eks. genskabelse af en tørlagt sø – er dog en så omfattende ændring af naturtilstanden, at det nødvendige areal formentlig må erhverves.

I situationer hvor mange, ofte mindre, arealer med forskellige ejere skal indgå i et samlet projekt, vil det ofte være hensigtsmæssigt, at amtsrådet/Hovedstadsrådet eller kommunalbestyrelsen forhandler og indgår aftaler med ejerne samt evt. gennemfører den forudsatte pleje/drift af arealerne. I de tilfælde, hvor ejerne selv forestår arbejdet, har den aftalende myndighed en vejledende og opfølgende (kontrollerende) funktion.

Aftaler om naturbevaring, -pleje og -genopretning vil blive tidsbegrænsede, maksimalt 10 års løbetid, og de forudsættes for Miljøministeriets regning tinglyst på ejendommene.

Når aftaleperioden udløber, må det søges sikret, at arealerne ikke falder tilbage til en uønsket tilstand. Dette kan ske ved indgåelse af et nyt kontraktforhold. Hvis ejeren imidlertid ikke ønsker dette, vil det ofte være ønskeligt at erhverve arealet. Det vil derfor i en række tilfælde være hensigtsmæssigt, at der ved indgåelse af den første aftale også aftales en forkøbsret for staten til de pågældende arealer til en pris, som falder inden for Statsskattedirektoratets værdiskøn på handelstidspunktet.

Som nævnt har det været afgørende for en ejendoms erhvervelse i medfør af lov 230, at den skulle have hovedsagelig regional betydning for friluftslivet, og at den skulle være i overensstemmelse med den gældende planlægning for området. Disse kriterier vil fortsat være gældende for erhvervelser.

Opkøbspolitikken vil blive koordineret med landbrugsministeriets opkøb i medfør af udlånsloven.

For naturgenopretnings- og plejeprojekter er situationen en anden. Også mindre projekter af mere lokal karakter kan have stor betydning for miljøet og for det bynære friluftsliv. Sådanne projekter vil oftest skulle forestås af den pågældende kommune eller regionale myndighed eller en organisation med lokal repræsentation. I sådanne tilfælde bør det overvejes, om det statslige tilskud i medfør af loven bør være 100 pct. af omkostningerne, eller om den lokale kontrahent bør afholde en del af udgifterne.

§ 2, stk. 2, giver miljøministeren hjemmel til at afhænde fast ejendom. Der vil typisk være tale om at afhænde de dele af en ejendom – f.eks. landbrugsarealer – som er erhvervet i forbindelse med en samlet handel, men som ikke er nødvendige til opfyldelse af lovens formål. Salget vil ske i overensstemmelse med proceduren foreskrevet i landbrugsloven, og med jordlovsmyndighedernes medvirken. Salg af andre arealtypen vil ske under forudsætning af, at der ikke derved sker en tilsidesættelse af de hensyn, som loven tilsigter at varetage.

§ 2, stk. 3, bestemmer, at miljøministeren kan fastsætte nærmere regler for brugen af lovens virkemidler, nævnt i stk. 1.

Til § 3

Som hidtil forudsættes det (jfr. § 3, stk. 1), at finansministeren for de lån, der ydes, fastsætter de »tekniske« vilkår, dvs. bestemmer forrentning og løbetid.

Stk. 2. bestemmer, at indtægter, der fremkommer ved salg af (dele af) erhvervede ejendomme, også tillægges årets bevilling. Dette skal ses i forlængelse af den hidtidige praksis, hvorefter Miljøministeriet i medfør af finanslovene fra 1985 og fremefter har haft mulighed for at tillægge indtægter ved salg af erhvervet landbrugsjord til årets bevilling.

Med henblik på varetagelse af de hensyn, der rummes i de tidligere fremsatte forslag om dannelse af en natur- eller friluftsfond, bestemmes det i stk. 3, at ministeren kan modtage gaver, som kan anvendes til lovens formål. Herved sker der i øvrigt en forenkling i forhold til i dag, hvor miljøministeren skal opnå Finansudvalgets tilslutning til modtagelse af sådanne gaver.

Til §§ 4, 5 og 6

Forkøbsretsinstituttet (§ 4) er kendt fra lov 230. I lovforslaget er der sket en udvidelse, derved at der

også hjemles mulighed for umiddelbart at pålægge forkøbsret på (og i medfør af § 7 ekspropriere) landbrugsejendomme. Som hidtil forudsættes landbrugsjord frasolgt efter reglerne i landbrugsloven, i de tilfælde hvor sådanne arealer har måttet erhverves som led i en samlet handel, men hvor jorderne ikke er nødvendige til realiseringen af et projekt inden for lovens formål.

Endvidere er kravet i lov 230's § 4, stk. 3, om »en iværksat planlægning« som grundlag for pålæggelse af »forkøbsret iøvrigt« frafaldet. Dette skyldes, at arten af de ejendomme/arealer, der ønskes erhvervet, er så varierende, at der ikke kan stilles entydige krav til den bagvedliggende planlægning. I nogle tilfælde, f.eks. ved større skovtilplantninger, er der tale om, at de vil være medtaget i regionplanlægningen. I andre tilfælde, f.eks. ved etablering af et støttepunkt for friluftslivet, kan erhvervelsen være baseret på en lokalplan. I atter andre tilfælde, bl.a. i forbindelse med realiseringen af naturgenopretningsprojekter, kan der – jf. marginaljordsreddegørelsen og bemærkningerne ovenfor – ikke siges noget entydigt om det planlægningsgrundlag, som måtte være nødvendigt og tilstrækkeligt for pålæggelse af forkøbsret.

Det må dog forudsættes, at hvor der pålægges forkøbsret med henblik på større opkøb eller opkøb af flere ejendomme til bestemte formål, skal dette ske i overensstemmelse med den gældende planlægning for området.

I lovforslaget er lov 230's krav i forbindelse med »pålæggelse af forkøbsret iøvrigt« om en ejendoms/et areals »særlige egnethed« derimod udvidet til at gælde pålæggelse af forkøbsret generelt.

§ 6 angiver med henvisning til bestemmelserne herom i udlånsloven den procedure, der skal følges, når en ejendom med pålagt forkøbsret agtes handlet.

Det er dog fundet nødvendigt, at der indrømmes miljøministeren en 8 uger frist, til afgørelse af hvorvidt forkøbsretten kan/skal gøres gældende (§ 6, stk. 2), bl.a. fordi Statsskattedirektoratet skal udtale sig, før handelen kan gennemføres. Det vil dog blive vurderet, om denne frist vil kunne forkortes.

Til § 7

Lovforslagets ekspropriationsadgang svarer i sin udformning til lov 230's. Som nævnt har den aldrig været brugt.

Siden vedtagelsen af lov 230 er planlægningssystemet væsentligt udbygget. Hvilket planlægningsgrundlag der må være til stede som basis for ekspropriation, vil afhænge af den påtænkte erhvervelses omfang og karakter. Ekspropriationsgrundlaget kan

f.eks. være en lokalplan. Det vil imidlertid ofte være tilstrækkeligt, at det i region-, frednings- eller kommuneplanlægningen er bestemt, at naturbevaring, -genopretning eller friluftaktiviteter kan finde sted på arealet. Endvidere kan en af det rådgivende udvalg tiltrådt opkøbsplan eller plan for naturbevaring eller -genopretning danne grundlag for ekspropriation.

Det forventes, at ekspropriationsadgangen nødvendigvis må benyttes i større omfang i fremtiden, f.eks. med henblik på at sikre muligheden for gennemførelse af større naturgenopretningsprojekter samt i visse tilfælde muligheden for at etablere anlæg for friluftslivet. Dette gælder specielt i de situationer, hvor det på grund af modstand fra en enkelt eller få grundejere ikke er muligt at gennemføre et samlet projekt.

Til § 8

Miljøministeriet har ved administrationen af lov 230 støttet sig på rådgivning fra det såkaldte Erhvervelsesudvalg.

I lovforslaget bestemmes, at miljøministeren rådgives af et udvalg, hvis medlemskreds forudsættes at blive udvidet i forhold til det nuværende Erhvervelsesudvalgs. Således tilbydes Kommunernes Landsforening, Naturfredningsrådet, De danske Landboforeninger, Danske Husmandsforeninger og Tolvmandsforeningerne sæde i udvalget, jf. § 8, stk. 2. Det forudsættes, at Miljøministeriet varetager formandskabet.

Hvis ministeren skønner det hensigtsmæssigt, kan der udskilles underudvalg til behandling af specielle typer af sager.

Det er hensigten, at udvalget kun rådspørges i sager om større ejendomserhvervelser, om større naturbevarings- og genopretningsprojektforslag, om opkøbsplanforslag samt i sager om forkøbsret og ekspropriation. Herudover rådgiver udvalget ved starten af hvert finansår miljøministeren om den tilsigtede overordnede fordeling af årets bevilling på de fire anvendelses kategorier: erhvervelser med hovedsageligt friluftsmæssigt sigte, naturbevaring, -pleje og -genopretning, skovtilplantning (inkl. erhvervelser hertil) samt driftsudgifter på Miljøministeriets ejendomme. Fordelingen kan dog justeres i årets løb i takt med ændringer i de forudsatte bevillingsbehov.

Som anført i § 8, stk. 1, er udvalget rådgivende. Der vil næppe i alle sager kunne opnås en enstemmig tilslutning fra udvalget. Tidligere blev sådanne sager oftest forelagt Finansudvalget. Denne praksis vil bli-

ve videreført for så vidt angår store eller principielle sager.

§ 8, stk. 3, bestemmer, at miljøministeren fastsætter en forretningsorden for det rådgivende udvalg, f.eks. med henblik på nærmere at afgrænse arten og størrelsen af de sager, som ikke skal behandles af udvalget.

Til § 9

Paragraffen giver miljøministeren en generel adgang til – i forbindelse med delegation af kompetencen til en af ministeriets styrelser (Skov- og Naturstyrelsen) – at bestemme, at afgørelser truffet af styrelsen er endelige.

Til § 10

Som nævnt anses det at være hensigtsmæssigt, at de skader, der måtte opstå som følge af en aftalt of-

fentlig færdsel på en ejendom, kan erstattes med hjemmel i loven. § 10 giver ministeren denne mulighed, samtidig med at der gives mulighed for at fastsætte nærmere regler for dækningens omfang. Den eksisterende ordning for de private skove har aldrig medført krav om dækning af store skader, mens der til dækning af mindre skader årligt medgår et beløb af størrelsesordenen 300.000 kr.

Den her foreslåede ordning forventes at kunne dækkes inden for en beløbsramme på 200.000 kr. årligt.

Til §§ 11 og 12

Loven træder i kraft den 1. juli 1988 (§ 11, stk. 1). Den gælder ikke for Færøerne og Grønland (§ 12).

Da lovforslaget rummer de samme muligheder som lov 230, forudsættes denne lov ophævet, jf. § 11, stk. 2.